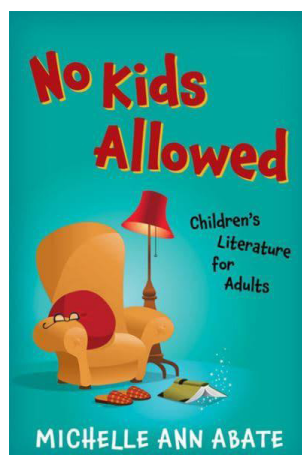

Review/Recension

MICHELLE ANN ABATE
NO KIDS ALLOWED
Children's Literature for Adults

Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2020 (231 s.)

Michelle Ann Abate lanserar i sin bok *No Kids Allowed. Children's Literature for Adults* (2020) idén att det under det sena nittonhundratalet (närmare bestämt från åttiotalet och framåt) formeras en ny typ av litteratur i USA som skulle kunna karaktäriseras som "barnlitteratur för vuxna". Det rör sig om böcker som på ytan ser ut att vara böcker för barn men som i själva verket är skrivna med en vuxen läsekrets i åtanke och som därmed grumlar gränserna mellan barndom och vuxenhet.

Exempel på denna typ av litteratur, som enligt Abate till och med skulle kunna betraktas som en egen växande genre, är ironiska godnatt-böcker som Adam Mansbachs *Go the F**k to Sleep* (2011), Mabel Maneyns *The Case of the Not-So-Nice Nurse* (1991) om Nancy Clue (en form av fanfiction på ungdomsdeckarna om Kitty Drew), politiska parodier som Gan Golans och Erich Origens *Goodnight Bush* (2008), men också målarböcker och gå-bort-present-vänliga bilderböcker som Barbara Parks *MA! There's Nothing to Do Here! A Word from Your Baby-in-Waiting* (2008), om graviditet ur den ännu oförlösta babys perspektiv, eller Dr. Seuss bilderbok *You're Only Old Once!* (1986) som handlar om en gammal människas upplevelser av åldrande och missnöje med sjukvården.

Abate menar att dessa och liknande verk visar hur barnlitteraturen har utvecklats och förgrenat sig och delvis frikopplat sig från sin målgrupp. "Barnlitteratur för vuxna" är barnlitteratur inte på grund av den tänkta läsarens ålder utan på grund av att den gör bruk av barnlitteraturens typiska berättarkonventioner och estetik. Den plockar till exempel upp barnlitteraturens berättartekniska grepp,

troper, figurer och format (ABC-bok, godnattsaga, pekbok, detektivroman) men gör något oväntat av dem i relation till sin vuxna målgrupp. Som svenska exempel kunde man tänka sig Barbro Lindgrens och Anna Höglunds pekböcker *Titta Hamlet* (2017) och *Titta Tummelisa* (2021). Lindgren var ju för övrigt tidig med detta koncept med *Titta Max grav!* (1991).

Abates bok är tankeväckande, full av uppslag och nya infallsvinklar kring barnlitteraturens status i dag. Otvivelaktigt är hon något på spåren när hon synliggör det faktum att vuxna börjat utgöra inte bara avsändare, distributör och förmedlare av barnlitteratur utan också en del av läsekretsen. Den "gömda vuxna", som enligt Perry Nodelman lurar i vassen i barnlitteraturen, har i den här kategorin av böcker lyfts fram helt synligt i förgrunden. Man kan snarare fråga sig om barnet egentligen fyller någon funktion alls.

Studien rör sig fritt mellan olika teoretiska fält och forskningsområden; klassiskt barnlitterära diskussioner om tilltal kombineras med perspektiv från queer temporalitetsteori och adaptations- och materialitetsforskning som på ett elegant sätt vävs in i de olika analyserna. Det teoretiska intresset är dock inte det centrala i studien eller det som driver studiens frågor. I stället följer Abate en liknande metod i alla kapitel: en undersökning av ett verk (som beskriver hur verket förhåller sig till barnlitterära grepp och mönster) följs av att verket relateras till ett eller flera kulturella eller historiska fenomen som är aktuella för den vuxna publiken. Till exempel visar Abate hur böckerna om Nancy Clue förhåller sig till Kitty-böckerna för att sedan diskutera vilken roll bland annat sexualitet och religion spelar i omarbetningarna. Även om greppet fungerar väl och leder till många aha-upplevelser blir det efter hand något mekaniskt – ofta stannar Abate vid att peka ut kopplingar och parallelliteter utan att problematisera dem vidare. Det boken vinner i infallsrikedom förlorar den helt enkelt i komplexitet. Ofta blir det ändå lyckat – som i analyserna av sexualitetens eller politikens centrala roll i många av böckerna. Men ibland känns kopplingarna långsökta. Argumentationen kring vikten av att läsa *You're Only Old Once!* i relation till åttiotalets AIDS-kris är exempelvis inte helt övertygande. Här hade det räckt långt att i stället fördjupa analysen av sårbarhet i relation till ålder.

Det mest givande med studien är dess problematisering av barnlitteraturforskningens läsning vid barnet som målgrupp och läsare. Den ställer intressanta frågor om vad som egentligen utgör barnlitteraturens specificitet om nu barnläsaren kan plockas ur ekvationen. Med tanke på barns sjunkande läsintresse och vuxnas ökade

intresse för barnlitteratur och barnkultur är det rimligt att fundera på i vilken mån det i långa loppet är meningsfullt att tala om "barnlitteratur" på det sätt vi gör i dag. Just denna del av argumentationen finner jag potentiellt spännande och fruktbar – att exempelvis bilderboken lösgjort sig från sin tänkta målgrupp och i dag blivit en egen konstform är helt uppenbart, åtminstone om vi tänker på verk av konstnärer som Shaun Tan eller Eva Lindström. Det är också intressant att, med hjälp av Abates resonemang i slutkapitlet, fundera på vad vuxnas ökade intresse för barnkultur generellt kan tänkas bero på. Vad säger det till exempel om samtida vuxenhet att en målarbok för vuxna som Johanna Basfords *Secret Garden* (2013) blev en sådan försäljningssuccé? Abate förstår det som en omförhandling av barndomens och vuxenhetens gränser där ålder blir något alltmer relativt. Man kanske också kan läsa det som en form av krishantering – där ett återvändande till barndomens rum kan fungera både nostalgiskt återblickande och terapeutiskt läkande.

På andra sätt menar jag att argumentationen har brister. Abates studie fokuserar tydligt på en amerikansk kontext med en viss typ av skämtsam, kommersiellt gångbar litteratur, och lyfter vi blicken mot exempelvis ett skandinaviskt sammanhang är resonemanget inte helt överförbart. Här finns visserligen en lång tradition av överskridande allålderslitteratur och barnkultur där redan Lennart Hellsings ABC-böcker skulle kunna gå att läsa som "barnlitteratur för vuxna", för att inte tala om Tove Janssons *Sent i november* (1970) eller andra kultstämplade fenomen från sjuttioalet som M. A. Numminens album *Haren satt i gropan i Finland* (1973) eller barnprogrammet *Tårtan* (1972). De här allåldersverken har dock ett ambivalent och jämlikhetssträvande tilltal och en helt annan ton än den parodiska som framkommer i de verk som Abate diskuterar.

Man skulle också kunna ifrågasätta i vilken mån Abates exempel verkligen fungerar åldersöverskridande eller grumlande vad gäller ålderskategorier. Jag skulle vilja hävda att de snarare förstärker spänningen mellan barn- och vuxenlitteratur och kategorierna barn och vuxen. För vad är det egentligen som gör en satirisk bilderbok som *Go the F**k to Sleep* rolig? Det roliga uppstår ju i att boken medvetet förhåller sig till en barnlitterär förlaga eller tradition. Centralt för den komiska effekten blir då tanken på att ett barn skulle läsa boken. Jag skulle säga att kategorin barn respektive vuxen *måste* hållas förhållandevis strikt åtskilda för att böckernas komiska effekt ska kunna fullbordas. På så sätt finns en åldersbevarande snarare än åldersutjämnande dimension i verken. Även om Abate helt kort lyfter frågan i sin slutdiskussion går hon inte i närkamp med

denna potentiellt konservativa aspekt av konceptet "barnlitteratur för vuxna".

Det som gör Abates bok mindre relevant i en skandinavisk kontext är alltså inte den tendens hon synliggör utan valet av dessa förhållandevis övertydliga exempel. Vore det inte mer utmanande att ställa dessa frågor till estetiskt komplexa konstverk som inte så tydligt parodierar barnlitterära genrer utan i stället använder barnlitteraturens medier och format eller naiva perspektiv för att förmedla icke-åldersbestämda berättelser och konstupplevelser av olika slag? Med Abate kan man till exempel fundera på vad som egentligen gör att en bok som Anna Höglunds *Mannen som byggde ett hus* (2018) figurerar inom det barnlitterära kretsloppet. Det finns ju egentligen inget i boken som talar för att det skulle röra sig om barnlitteratur, annat än att den använder bilderboksformatet. Det faktum att Lilla Piratförlaget ändå ger ut boken visar att såväl bilderboken som konstform som förlaget i fråga hittat in i nya litterära kretslopp, delvis frikopplade från barnläsaren.

Maria Jönsson
Professor i litteraturvetenskap med litteraturdidaktisk inriktning
Umeå universitet